

**ОБЩИНСКА
СТРАТЕГИЯ ЗА
ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО
*2010 - 2015 година***

ЛЯСКОВЕЦ

(Приета с Решение на Общински съвет – Лясковец № 444/25.03.2010 г.)

Въведение

Развитието на децата и защитата на техните права е национален приоритет, изискващ концентрация на ресурси, постоянно политическо и обществено внимание и максимална координация на политиките. Националната стратегия за детето е политически документ, който определя приоритетните направления и действия за подобряване благосъстоянието на децата в България. Стратегията се приема в изпълнение на чл. 1, ал. 3 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет) и се базира на основните принципи, залегнали в Конвенцията за правата на детето на Организацията на обединените нации (ООН).

На основание на приетата вече Национална стратегия за закрила на детето, е разработена Общинска стратегия за закрила на детето, която е съобразена с условията на живот на децата от община Лясковец.

Стратегиите са съобразени с Конституцията на Република България, законите и подзаконовите нормативни актове, изследвания и национални стратегически документи.

Европейски рамки

Европейският съюз (ЕС) ясно идентифицира подкрепата на правата на детето като отделна материя, заслужаваща специфични действия. По време на Европейския съвет в Лисабон през 2000 г. бяха предприети значителни действия за борба с бедността и социалната изолация. Приет беше „Откритият метод на координация за социална защита и социално включване” – една от най-важните части в който е грижата за децата.

Раздел I

1. Демографско развитие

Днешното състояние на населението в общината е резултат от продължително действие на множество фактори и влияния, една част от които са свързани с общите тенденции, характерни за страната и европейските страни, а други – със специфичните особености на историческото, икономическото и културно развитие на общината.

Сериозно влияние върху демографското развитие оказват общите за развитите страни демографски процеси: засилена урбанизация, намаляваща брачност и раждаемост, интензивна емиграция. В резултат на тези процеси, община Лясковец е засегната от обезпокояваща демографска криза.

През последните три години намалява броя на новородените деца, през 2009 година в общината са се родили 104 деца, като през 2007 – родените са 114.

Броят на непълнолетните майки, родили деца за 2008 – 2009 година е 6. Касае се предимно за непълнолетни майки от ромски произход. В общината, както и в цялата страна се оформя модел на тричленно семейство, т. е. семейство с едно дете.

Общият брой деца под 18 години към момента в общината е 2 246: за Лясковец – 1 474 деца; за с. Джулюница – 281 деца; за с. Козаревец – 109 деца, за с. Добри дял – 242 деца, с. Драгижево – 84 и за с. Мерданя – 56 деца.

2. Модели на семейно поведение

Като тенденция се оформя и създаването на семейства с несклучен граждански брак – съжителство на семейни начала. Изключително малък е броят на сключените граждански бракове през последните 2 години: За гр. Лясковец такива са 45, за селата: в с. Джулюница – 2, в с. Добри дял – 2 и в с. Мерданя 1 сключен граждански брак.

3. Детската бедност

Детската бедност е ситуация, при която детето има стандарт на живот, който не допринася за неговото физическо, умствено, духовно, морално и социално развитие. Рискът от бедност е най-голям в домакинствата, където никой не работи, следван от риска в семейството на деца с един родител и при деца в многодетни семейства. Измеренията на детската бедност се отнася до няколко сфери – здравеопазване, образование и личностно

развитие, социално включване и участие както и други ново възникнали и бързо променящи се потребности.

За размера на детската бедност може да се съди и по броя на семействата, попаднали на месечно подпомагане в системата на социалното подпомагане. Този брой непрекъснато варира месечно според броя на безработните лица, но в общи линии от началото на годината / 2009 / с месечна помощ са подпомагани около 115 семейства. Ръста на общата безработица към месец януари 2010 година е 7.38 %.

4. Здраве

Намаляване риска от детската смъртност е гаранция за повишаване икономическото и културно развитие на обществото. В сравнение с минали години, в общината детската смъртност е значително ниска. През последните 2 години в община Лясковец са починали 2 деца, от гр. Лясковец.

Рисков фактор за детската смъртност са неблагоприятните хигиенно – жилищни условия в семейства от ромски произход, както и неспособността да се задоволяват жизнено важните потребности на тези деца и трагично починали при пътни инциденти.

Не е малък процента, обаче, на децата, които често боледуват и на тези с хронични заболявания.

По данни от „Анализа на здравословното състояние на учениците в община Лясковец за учебната 2008/2009 година” на РИОКОЗ гр. Велико Търново, от всички 925 ученика, обхванати с профилактични прегледи, новодиспансеризирани са 121 ученика /13.08%/. Структурата на заболяванията сред учениците от общината, подлежащи на диспансерно наблюдение е следната:

- Болести на дихателната система – 20.66%

Най – многобройни в тази група са хроничните бронхити- 11, на второ място се нареждат алергичните ринити – 9 случая, с пневмония са диспансеризирани 4 ученика и 1 с бронхиална астма.

- Заболявания на ендокринните жлези и обмяната – 18.18 %

Със тези заболявания са 22 ученика, от които 21 – със затлъстяване.

- Болестите на нервната система и сетивните органи – 16.35 %

На трето място по разпространение – 20 ученика. Различните форми на смущение на зрението са най-често срещаните заболявания в тази група – 16 случая, следвани от епилепсията – 2 случая, детска церебрална парализа – 1 случай и болести на ухото и мастоидния израстък – 1 ученик.

- Болести на костно – мускулната система – 12.40 %

Регистрирани са 14 ученика, от които 12 са с гръбначни изкривявания, а 2 ученика с артропатии.

- Болести на кожата – 10.74 %
- Психични разстройства – 7.44 %

Диспансеризирани са 9 ученика. Най – разпространените заболявания в тази група са: специални симптоми и синдроми – 4 случая, специфично забавяне в развитието – 4 ученика и 1 с олигофрения.

- Болести на сърдечно – съдовата система – 4.96 %

Ведещо заболяване в тази група е хипертоничната болест -4 ученика.

- Болести на пикочо-половата система – 4.13 %

Диспансеризирани са 5 ученика, от които -4 с бъбречнокаменна болест.

- Инфекциозни заболявания – 2.48 %

Регистрирани са 3 ученика, от които 2 със състояние след менингоенцефалит и 1 – с туберкулоза.

- Болести на кръвта и кръвотворните органи – 1.65 %
- Болести на храносмилателната система – 0.83 %

С хроничен хепатит е 1 ученик.

От направени проучвания относно деца с рисково поведение, свързано със здравето на децата, са констатирани изключително тревожни факти. Значително е понижена възрастта на деца, употребяващи цигари, алкохол и лекарствени средства. По представени от училищата данни при внезапни проверки в района на училищата е установено, че 3% от децата пушат, средно по 10 ученика от училище употребяват алкохол. За сега няма официални данни малолетни и непълнолетни да употребяват наркотици.

Нараства агресията на децата спрямо техни връстници или други деца. По данни на Детска педагогическа стая, Районно управление на МВР гр. Горна Оряховица, се оформят групи от непълнолетни извършители на противоправни деяния, които разрешават лични въпроси чрез организиране на побоища над други деца. Това е начало на организирана престъпна дейност сред непълнолетните.

Във връзка с подобряване на психическото здраве на децата е необходимо родителите и учителите да осигурят отношения на доверие, което постепенно да позволи изявата на естествените таланти и формирането на личността и светогледа на децата през призмата на умения за разбирателство, общуване и капацитет за социално участие. На настоящия етап капацитетът на българските семейства и училища да предоставят отношения, чрез които децата да постигат самостоятелност и психично здраве, е **нисък**. Този проблем изисква изграждане на политики, стратегии и нормативна база, позволяващи въвеждане на услуги за деца, родители и представители на училището.

5. Образование

Общият брой деца, които посещават детските градини и детската ясла на територията на община Лясковец, е 468 деца. За учебната 2009 – 2010 година в подготвителните групи са 109 деца, а за 2010 -2011 година ще бъдат 110 деца. Брой записани ученици за първи клас за учебната 2010 – 2011 година са 107 първокласника. Самостоятелна форма на обучение се осъществява в СОУ „М. Райкович” гр. Лясковец, на 17 ученика.

Разпределението на учениците от цялата община според възрастта и пола им е, както следва:

- от 7 до 14 години – 757 ученика, от тях момчетата са 382, а момичетата – 375.
- от 14 до 18 години – 184 ученика, като в тази възрастова група момчетата са 90, а момичетата – 94.

Неграмотността в общината представлява сравнително малък процент спрямо населението – 21 регистрирани пълнолетни лица, които не могат да четат и пишат.

Специализираните звена за работа с деца имат вече изграден механизъм за обхващане на децата, подлежащи на обучение, но не посещаващи училище.

През изминалата учебна година има 4 отпаднали деца от образователната система от с. Добри дял.

6. Деца с изявени дарби

Според Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби, деца с изявени дарби са: Деца от държавно или общинско училище, класирани индивидуално на първо, второ или трето място на национален или международен конкурс, олимпиада или състезание в областта на изкуството, науката и спорта. До момента, в отдел „Закрила на детето” не са постъпили данни от общината за вписване в Регистъра на деца с изявени дарби (чл.21, ал.1, т.6, буква „а” от Закона за закрила на детето). По информация от училищата, които са подали „Искане” съгласно Приложение 1 към чл. 13, ал.2 от Наредбата, в областта на изобразителното изкуство има класирани 3 ученика в национален конкурс и 2 ученика от областта на науката от ОУ „П. Р. Славейков” с. Джулюница.

Тенденцията в тази насока е създаването на национална политика за откриване, стимулиране и изява на дарбата както на спечелилите призови места деца, така и на тези, които не са класирани, но притежават талант и способности.

7. Деца в риск

До момента в отдел „Закрила на детето” са регистрирани 81 деца в риск, които са предимно изоставени от родителите деца, деца с риск от изоставяне, деца над които е приложено насилие (в повечето случаи неглежиране). Основните рискове са свързани с качеството на живот и климата в семейството.

С риск от отпадане от училище поради допуснати неизвинени отсъствия са подадени 5 ученика от училищата: СОУ „М. Райкович” гр. Лясковец, НУ „Ц. Гинчев” гр. Лясковец и ОУ „И. Вазов” с. Добри дял.

7.1. Деца със специални образователни потребности

Интегрирането на децата със специални образователни потребности изисква екипна работа за създаване на подкрепяща среда още в детската градина и в началната училищна възраст за усъвършенстване на методологията и модела на оценката на образователните потребности на децата с увреждания и насочването им към общообразователни училища.

За сега оценяването на децата със СОП се извършва от Комисия, заседаваща в Професионална гимназия по сградостроителство „Кольо Фичето” гр. Велико Търново, през месеците февруари, май и септември. Ресурсното подпомагане се извършва след преценка на ЕКПО / Екип за комплексно педагогическо оценяване / от Районния инспекторат по образование, в който участват логопед, психолог, специален педагог и учител, от където става насочването на нуждаещите се деца, а така също и назначаването на ресурсните учители.

За 2009 година се обучават с ресурсен учител 23 деца: 7 деца от ЦДГ „Славейче” гр. Лясковец, 2 деца от НУ „Ц. Гинчев”, 1 ученик от НУ „Н. Козлев”, 7 ученика от СОУ „М. Райкович” гр. Лясковец, 1 ученик от ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” с. Козаревец и 5 ученика от ОУ „П. Р. Славейков” с. Джулоница.

7.2. Деца – жертва на насилие и експлоатация

По подаден сигнал в „Закрила на детето” са регистрирани 5 случая на насилие като: случаите на физическо насилие са 3, на психическо насилие - 1 и на неглежиране – 1.

Анализът на случаите, по които се работи в отдел „Закрила на детето” показва, че няма определена зависимост или определена група деца, които могат да станат жертва на насилие. В горните случаи се касае по-скоро за безотговорно отношение на родителите към децата си, отколкото целенасочено преследване на определена цел. Факт е, обаче, че много от случаите на домашно насилие биват прикрити, а това води до намаляване на ефекта от практическата работа с нуждаещите се от подкрепа лица (деца).

Насилието в училищата остава скрито или в повечето случаи се разглежда от Педагогическите съвети. Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни в общината не се уведомява, което показва, че в работата по превенция на насилието е необходим между институционален и интердисциплинарен подход на местно ниво и изграждане на партньорска мрежа с ясно очертана роля на всеки от партньорите, които работят като мултидисциплинарен екип..

7.3. Деца на улицата

Радващ е факта, че за момента няма регистрирани просеци деца в общината, или родители, които да подтикват децата си към просия. Не може да се говори и за деца, живеещи на улицата, което е положително явление за всички населени места. Въпреки, че много от децата живеят в рискова среда и при неблагоприятни семейни битови условия, се установи, че родителите носят отговорност и прилагат необходимия контрол върху децата си, за да не попаднат те на улицата.

7.4. Тежки форми на детски труд

Според национално изследване „Проблеми на детския труд в условията на трансформация в България” е установено, че най-тежките форми на детски труд се срещат в

домашното стопанство и неформалната икономика. Факторите за прилагане на детски труд имат комплексна природа: бедността, отпадането на детето от образователната система, дисфункционалност на семейството и др. Факторите за търсенето на детския труд са ниско заплащане, ниски инвестиции за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и др.

На територията на община Ляковец няма сигнали за експлоатиране на детски труд.

7.5. Деца – жертва на трафик

По информация на отдел „Закрила на детето” до 2009 г. има 4 регистрирани случаи на територията на общината.

7.6. Деца – жертва на престъпления

По данни на МВР в страната е увеличен броя на децата, пострадали от престъпни посегателства. Малолетни и непълнолетни по-скоро са обект на престъпления срещу собствеността, отколкото на престъпления срещу личността.

В общината през 2009 г. е регистрирано едно тежко престъпление спрямо непълнолетно момиче от пълнолетен мъж, което бе разкрито и доказано, следствие на добрата организация и работата на служителите от РУ на МВР.

7.7. Деца – извършители на престъпления

Броят на извършените противоправни деяния от малолетни – наказателно неотговорни лица се следи в Детска педагогическа стая на МВР и съдебните органи.

Общо водените на отчет в ДПС през 2009 година са 31 деца. 7 маловръстни са с утвърдено противоправно поведение /с две и повече извършени престъпления/, останалите с в категорията: проявени – 11, с по 1 противообществена проява, бягство от дома и др. по – незначителни девиантни постъпки. На утвърдените непълнолетни се водят профилактични дела и корекционно-възпитателната работа с тях е приоритет.

През изминалата година МКБППМН гр. Ляковец е разгледала 17 възпитателни дела и е наложила мерки по ЗБППМН на 12 подрастващи. За същия период са осъществени 2 полицейски закрили.

През последните месеци на 2009 г. са регистрирани няколко джебчийски кражби на територията на РУМВР гр. Г. Оряховица, извършени от малолетни от гр. Ляковец.

За в бъдеще е необходимо да продължи работата по укрепване на взаимодействието между органите и институциите за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и органите и институциите за закрила на детето.

7.8. Деца в интернет

Във връзка с повишаване на обществената ангажираност с проблемите на безопасността на децата в интернет, Държавна агенция за закрила на детето популяризира съществуващи телефонни линии за популяризиране за деца в риск, поддържа специализирана страница по темата „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел”, предвижда разработването на мерки за ограничаване и предотвратяване използването на интернет за привличане на потенциални жертви на трафик на хора.

7.9. Децата и уличното движение

Възможно е да се помисли в тази насока за създаване на специални детски площадки за игра според възрастта, да се увеличат контролните парапети по улиците без изход, да се подобри състоянието на пътищата в района.

7.10. Деца – бежанци

При наличие на такива деца, те получават първоначална грижа в съответствие със Закона за убежището и бежанците. В общината не е съобщено за такива деца.

Раздел II

Стратегическа цел, оперативни цели и мерки за тяхното изпълнение

1. Оперативни цели

Стратегията за детето набелязва следните оперативни цели:

1. Подобряване здравето на децата
2. Намаляване на детската бедност и създаване на условия за социално включване на децата
3. Осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование на всички деца
4. Насърчаване участието на децата при формиране и изпълнение на политики, свързани с техните права и отговорности

2. Дейности и мерки за изпълнение на оперативните цели по приоритетни области

• Семейна среда

- * Осигуряване правото на детето да живее със своите родители
- * Зачитане на отговорностите, правата и задълженията на родителите
- * Осигуряване правото на детето да поддържа контакти с родителите си при временна раздяла / ако има такава /
- * Оказване на необходимата помощ на родителите

Семейната среда и връзката с родителите са от ключово значение за развитието на детето. Родителите носят първостепенна отговорност за отглеждането и възпитанието на детето, съобразно неговите нужди и интереси, а детето има правото да получи подходящи грижи и ръководство за упражняване на правата си.

Осигуряването на правото на детето да живее със своите родители е един от приоритетите на реформата в грижите за деца, започнала в България с приемането на Закона за закрила на детето. Усилията са насочени към подобряване на уменията за родителстване и промяна на отношението към детето.

Политиките в тази област за периода на действие на стратегията ще бъдат насочени към следните приоритети и ще се изразяват в следното:

1. Предприемане на мерки за подкрепа на доброто и отговорно родителство:

- 1.1. Предлагане на услуги и форми за развитие на уменията за полагане на грижи и възпитание на детето съобразно неговата възраст;
- 1.2. Предлагане на услуги за преодоляване на кризи в семейните отношения;
- 1.3. Предлагане на мерки за превенция и санкциониране проявите на безотговорно родителство.

2. Предприемане на мерки в подкрепа на родителите при наличие на риск за детето от изоставяне:

- 2.1. Осъществяване на дейности по предотвратяване на изоставянето

3. Предлагане на социални услуги в общността за подкрепа на децата и семействата, съобразно потребностите в община Лясковец.

4. Изграждане на мрежа от съпътстващи социалните услуги – форми за подкрепа на родителите, като: обучение за родители, семейно консултиране, профилирано психологическо консултиране и др.

5. Осигуряване на разнообразни и достъпни услуги за родителите и детето, които да улеснят поддържането на лични отношения между детето и родителите при развод или раздяла между тях и между детето и неговите роднини или близки в интерес на детето.

6. Осигуряване на правна помощ.

* Осигуряване на жизнен стандарт, съответстващ на нуждите на физическото, умственото, духовното, моралното и социалното развитие на детето;

* Семейно социално подпомагане;

* Създаване на условия за съвместяване на личния и на професионалния живот на родителите и трудова реализация на жените;

* Развитие на дневните грижи – ясла и детски градини.

• *Жизнен стандарт и социално подпомагане*

Родителите или другите лица, които отглеждат детето носят първостепенна отговорност да осигурят в рамките на своите възможности условията за живот, необходими за развитието на детето. В тази роля те са подкрепяни от държавата.

Според съвместния меморандум на социално включване на Република България, децата формират една от основните групи, сред които е отчетен **висок риск от изпадане в бедност**. За решаването на този проблем се приемат мерки за предотвратяване на междугенерационното предаване на бедността и ниския образователен статус; за насърчаване на отговорното родителство чрез прилагането на диференциран подход при предоставяне на социални помощи, отчитащ факт дали детето посещава училище или не; подпомагане на безработните родители при търсене и намиране на работа и респективно повишаване на доходите от труд на семейството.

Намирането на подходящ баланс между родителството и професионалната реализация е друго предизвикателство, което стои пред съвременното семейство и социалната политика. Особено важно е социалната подкрепа на семействата да отчита общественото значение на родителския труд, ролята на двамата родители за отглеждането на детето, както и нуждата жената майка да получи защита за репродуктивните си функции и подкрепа за професионалната си кариера, които да се съчетаят с нуждите на работодателите. От особено значение в тази посока е увеличаването на достъпа на семействата до **качествени дневни грижи** за децата, съобразени не само с нуждите на родителите за съчетаване на професионалния и семейния живот, но и с променящите се потребности и интереси на децата.

• *Алтернативни грижи*

Развиване на алтернативна семейна грижа за деца, които не могат да живеят с биологичните си родители.

Наред с усилията да се осигури правото на всяко дете да бъде отглеждано от родителите си, реформата в областта на закрилата на децата е насочена към създаване на условия за отглеждане на всяко дете в семейна среда, намаляване дела на децата в специализирани институции и създаване на механизми и системи, които да гарантират предлагането на качествени грижи и услуги за деца, временно или постоянно отделени от своите биологични семейства. Постигнатите резултати бяха признати и от Европейската комисия в редовните доклади за напредъка на страната в процеса на присъединяване.

За децата, които временно или постоянно не могат да живеят с биологичните си семейства, да се осигури възможност да живеят в условия, максимално близки до семейните. Във връзка с това, водещият принцип е да бъде гарантирана сигурна и грижовна семейна среда, която да дава възможност за пълноценно развитие на детето, изграждането на неговата идентичност и пълноценна социализация и реализация.

Най-често използваната мярка за закрила на деца, които е необходимо временно или постоянно да живеят разделени от своите родители, към момента е **настаняването при роднини или близки**. Опитът показва, че настанените до момента 25 деца в общината при роднини и близки, много добре живеят в тази среда, като напълно се гарантират за сега спазването на правата им, което е предпоставка и за бъдещо използване на тази мярка за закрила.

Ускореното развитие на услугата „приемна грижа“ ще продължи да се развива като алтернативна мярка, с оглед защита на интересите на децата и на доказаната социална и икономическа ефективност на този вид грижа. В общината започна процес на набиране на приемни родители.

Политиките в областта на *Алтернативните грижи* ще се изразяват в:

1. Създаване на качествени алтернативни семейни грижи.

1.1. Да се подобрява качеството на услугите „настаняване при роднини или близки“ и на доброволната и професионална приемна грижа;

1.2. Да се дава приоритет на настаняването на деца в семейства на роднини или близки и в приемни семейства пред настаняването в институции

1.3. Да се развиват услуги за оказване подкрепа на семействата на роднините или близките, които отглеждат детето, на приемните родители и на децата, настанени при тях;

1.4. Да се прилага социалната услуга „приемна грижа“.

2. Осиновяване.

2.1. Основна цел при осиновяването на децата е, то да бъде обосновано от интереса на детето

2.2. Приоритет при осиновяването на деца български граждани, да имат българските граждани, а осиновяването от чужди граждани да е възможно, ако за детето няма подходящи осиновители български граждани;

2.3. Да се развиват социални услуги за задължителна подготовка на кандидат-осиновители и на деца, на които им предстои да бъдат осиновени, и за подкрепа на осиновители и осиновени.

3. Институционална грижа.

Въпреки политиката на деинституционализация, която се развива от 2000 година в България все още остава висок дялът на децата, които се отглеждат в специализирани институции. Отглеждането в институции има свои негативни ефекти върху децата и се отличава с висока финансова и социална цена. Извън преките разходи за поддържане на системата тя „произвежда“ хора, голяма част, от които продължават да разчитат на пряката подкрепа от страна на държавата през големи периоди от своя живот. Във връзка с това, намаляването дялът на децата, настанени в институции и на предлагането на този тип грижа чрез намаляване броя на институциите, е основен приоритет в реформата за системата на закрилата на децата. Това ще бъде постигнато както чрез развитието на социалните услуги в общността и алтернативната семейна грижа, така и чрез закриването и преструктурирането на съществуващите специализирани институции.

На територията на община Лясковец няма специализирана институция за деца.

• **Здравни грижи и обслужване**

- Здравно обслужване;
- Достъп до **качествено** здравеопазване за всички социални групи;
- Подобряване на здравеопазването чрез профилактични мерки;
- Подобряване на майчиното здравеопазване;
- Увеличаване на достъпа до здравна информация;
- Превенция на употребата на наркотици и упойващи вещества;
- Предпазване на децата от тютюнопушене.

Подцели в тази област са:

- намаляване на социалнозначимите заболявания сред децата;
- намаляване броя на децата с вродени аномалии и генетични болести;
- ограничаване на инфекциозните болести и паразитозите.

Във връзка с изпълнението на стратегическите цели трябва да бъдат предприети следните мерки:

1. Повишаване на здравната култура сред населението чрез здравно образование за децата и техните родители.
2. Повишаване обхвата и качеството на профилактичните прегледи.
3. Осигуряване на профилактика на наследствените болести, предразположения и вродените аномалии.
4. Въвеждане на системно здравно образование в училище, насочено към придобиване на знания, изграждане на умения и нагласи за здравословен начин на живот.
5. Повишаване на физическата активност на децата, с особен акцент към децата в училищна възраст.
6. Промоция на здравословното хранене сред децата и учениците, както и стимулиране кърменето на децата до една година.
7. Ограничаване на тютюнопушенето, употребата на алкохол и психоактивни вещества от децата и подрастващите.
8. Оптимизиране на училищното здравеопазване.
9. Обхващане на новородените и децата от общопрактикуващите лекари.
10. Актуализиране на Националния имунизационен календар.

Подобряването на достъпа до здравни услуги е в пряка зависимост от информираността на населението за вида и обема медицински дейности и за неговите права.

Това изисква:

- Повишаване информираността на населението и особено на лицата от уязвимите групи относно обема на предлаганите здравни услуги;
- Повишаване на здравната култура;
- Проучване мнението на потребителите на медицински услуги.

Според Световната здравна организация 70 % от случаите на ранна смърт сред хората в зряла възраст се дължат в голяма степен на типа поведение, формирано по време на съзряването. Усвоените в този период нездравословни навици на хранене, секс без предпазни средства и употребата на наркотични и упойващи вещества са от решаващо значение за здравето. Те могат да улеснят предаването на HIV (СПИН) и полово предавани инфекции, да доведат до нежелана бременност, пристрастяване и зависимост и до развитието на хронични заболявания.

Опазването на здравето и подпомагането на развитието на младите хора определят необходимостта от:

1. Осигуряването на достъп на децата и юношите до съвременна адекватна научна информация по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, превенция на нежелана бременност, полово предавани инфекции и злоупотреба с психоактивни вещества.
2. Осигуряване на достъп на децата от училищата в общината до системно здравно образование в училище, насочено към изграждане на знания, нагласи и умения за безопасно поведение и избягване на рискови за здравето практики.
3. Продължаване изпълнението на Националния план за действие „Храни и хранене”.
4. Продължаване изпълнението на Националната програма за елиминация на морбили и вродена рубеола.
5. Осигуряване достъп на младите хора до качествени медикаменти и стоки.

Значимостта на проблема за зависимостите, като тютюнопушене, злоупотреба с алкохоли употреба на наркотични и упойващи вещества, както и проблема за HIV (СПИН) налагат:

1. Изпълнение и продължаване на Националната програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България.
2. Продължаване на Националната програма за профилактика и контрол на СПИН и полово предаване болести.

3. Разработване на Национална програма за превенция, лечение и рехабилитация на наркоманиите в Република България, основана на съвременни подходи и средства.

- **Право на образование**

Осигуряване на достъп до **качествено образование**, което включва:

- предучилищно възпитание и подготовка;
- основно и средно образование;
- професионална квалификация.

За периода на действие на стратегията реформите в образователната система ще продължат, за да отговори тя напълно на предизвикателството за достъпност и качество с оглед нарастващото значение на образованието за социалното включване на децата и за качеството на човешкия капитал. За да се повиши достъпът на децата до качествено образование, ще бъде отделено особено внимание на следните направления:

- Разширяване обхвата и качеството на предучилищното образование;
- Развиване на включващото обучение за децата със специални образователни потребности;
- Подобряване на механизмите за участие на децата в образователния процес, с цел постигане на реална заинтересованост у децата от училището като тяхна територия и място на изява.

Безспорна е положителната връзка на предучилищната подготовка и възпитание с развитието в ранна детска възраст, което от своя страна има решаваща роля както за включване на децата в по-късните етапи на училищно образование, така и върху качеството на живот на децата и техните семейства. Обхватът на предучилищното образование в общината е общо 475 деца на възраст 3 – 6 години, по данни на ГРАО (постоянен адрес), от които 388 посещават детски заведения.

Образованието, чрез включващо обучение е една от посоките за реформа в българската образователна система през последните години, за да се осигури равнопоставеност за обучение на децата със СОП (специални образователни потребности), равните им възможности на трудовия пазар и пълноценното им участие в живота. С цел общата образователна среда да се адаптира към нуждите на детето със СОП продължават усилията за създаваща подкрепяща среда, която включва подходящи образователни и социални условия, индивидуални образователни програми, екипи за комплексно педагогическо оценяване, общи или специални учебно-технически средства, дидактични материали и помагала.

До момента на територията на общината в образованието са интегрирани 20 деца със СОП, от които посещаващи детски заведения са 4 деца и училищата -16 деца. Всички те се обслужват от трима ресурсни учители, назначени от Ресурсен център по образованието гр. Велико Търново.

С цел повишаване достъпа на децата до качествено образование и професионално обучение ще бъдат предприети следните мерки:

1. Да се обогатят действащите политики за по-пълно обхващане на децата в предучилищната подготовка и началния етап, като:

- Регионалният инспекторат по образование, **общината** и училищата да координират усилията си при записването на децата в училище;
- Да продължи политиката на пълна интеграция на децата от ромски произход в общообразователната система;
- Да се развиват възможностите за целодневно обучение на децата от началната и прогимназиалната степен на образование;
- Да се осигурява допълнителна педагогическа работа с деца в риск от отпадане от училище чрез допълващо обучение, извънкласни форми, включително по време на ваканции, като се използва ресурса на социални програми, насочени към безработни учители;

- Да се усъвършенства механизмът за подбор на кадрите в образователната система;
- Да се разширят възможностите на училищните ръководства да избират видовете спорт, изучавани от учениците, съобразно техния интерес при спазване на държавните образователни изисквания.

2. Да продължи политиката за включващо обучение на децата със СОП, като:

- се създаде нов модел за оценяване и насочване на децата със СОП към системата на общото образование;

- да продължи създаването на подкрепяща среда за обучението и възпитанието на децата със СОП в общообразователните училища и детските градини, която да включва:

- а) достъпна учебна среда;
- б) екипи от специалисти, в зависимост от потребностите на децата;
- в) диагностична, консултативна и рехабилитационна дейност;
- г) специални учебно технически средства;
- д) индивидуални образователни програми;
- е) учебни програми по специалните учебни предмети и др.

3. Да се развива подпомагането на децата и родителите с цел редовното посещаване на училище от децата, като:

- се развива социалното подпомагане за деца при условие, че те посещават училище след оценка на ефекта от тези програми;

- се развива консултирането на родителите за интересите и способностите на детето и възможностите за подпомагане на семейството при записване на детето в общообразователното училище;

- се развиват мерки за подкрепа на родителите на отпадащите от училище, деца;

- се налагат санкции на родителите, които не осигуряват редовното посещение на училище от децата им.

С цел подобряване работата в училищата и преодоляване на рисковите ситуации възникнали в учебния и извънучебния процес, се налага включването на психолог и на педагогически съветник в учебно-възпитателната работа в началните и основни училищата на територията на община Лясковец.

4. Академизмът в образованието да се съчетае с обучение по практически умения – социални и поведенчески, умения за семеен живот и родителство, умения за професионално насочване, обучение по права на детето, здравословен начин на живот, поведение на ненасилие, недискриминация.

5. Участието на детето в учебния процес да се разширява чрез:

- обучение на учителите в прилагане на интерактивни методи на обучение, които поставят ученика в активна позиция;

- интегриране на децата в процеса на обучение;

- предоставяне на реално пространство за участие на децата в органите на управление на училището, пространство на техни форуми.

6. Да продължи усъвършенстването на системата за професионално ориентиране и професионално обучение и образование.

6.1. Да се подобри координацията между **общините**, обучаващите институции и бюрата па труда в подкрепа на професионалното консултиране и насочване на учениците, като бъде изяснена важната роля на **общините** при подбора на изучаваните професии с оглед на променящите се условия на труд, традиции и характерни особености на местно ниво.

7. Превръщане на училището в социална територия, допринасяща за здравното, психичното и емоционалното благополучие на детето чрез:

- подготовка на учителите за разпознаване и прилагане на определени подходи при деца с обучителни затруднения и емоционални проблеми;
- въвеждане на нова организационна култура в българското училище, позволяваща ангажиране и справяне с трудностите, съпътстващи детското развитие;
- идентифициране и оптимизиране на елементите на училищната среда, гарантиращи физическото и психичното здраве на детето;
- разработване на училищни програми, помагачи на децата да развият взаимоотношения на доверие и сътрудничество, умения за общуване, социални компетентности и ангажираност.

8. Да се въведат ефективни гъвкави подходи за комуникация между родителите и учителите. Да се регламентират ролите на социалните работници от отдел „Закрила на детето”, Центъра за социална рехабилитация и интеграция и училищата.

• ***Отдых, свободно време и развитие способностите на детето***

Новата социална ситуация за развитие на българското дете изисква и нов подход за развитието на неговите способности. Неговата същност се изразява във въздействието на ценностните норми, културните образци и модели на поведение през цялото детство. В основата на осъществяването на този подход е осигуряването на равен достъп на всяко българско дете до културните ценности и образци и дейностите за тяхното създаване. За целта е необходимо:

1. Да се създаде **Детски център**, съобразен със специфичните особености на общината и района. Да се стимулира публично-частната инициатива в тази насока.
2. Да се въведат в извънкласните програми на детските градини за III и подготвителна група, часове за туризъм и спорт 4 пъти месечно.
3. Да се полагат специални грижи за децата с изявени дарби, които са „национално богатство”.
4. **Общината** да създаде възможност за осмисляне на свободното време на децата през ваканциите чрез финансиране на дейности по Оперативните програми на Европейския съюз.
5. Да се създадат нормативни условия и стимули за по-активното участие на НПО и търговските дружества в културната дейност за деца и с деца.
6. Да се изградят спортни и игрови площадки за деца, както и на велосипедни алеи, които да отговарят на изискванията за безопасност, а съществуващите такива да бъдат приведени в съответствие с тези изисквания.
7. Да се създаде достъпна среда за децата с увреждания до местата за спорт, отдых и развлечение.

Децата с изявени дарби са национално богатство и незаменим ресурс за развитието на нацията, общностите и отделните техни членове. Общината стимулира изявените деца, чрез финансов ресурс, който предоставя веднъж годишно.

Медиите от посредник на културните влияния се превърнаха във фактор за личностното развитие на съвременното дете. Ето защо е необходимо:

- да се създадат програми и конкурси стимулиращи детското творчество и развитието на способностите на децата;
- да се създаде по-добра система за контрол на съдържанието на достъпната на децата информация в Интернет, за да не затормозява тя личностното им развитие;
- медиите да спазват в посочените в етичния им кодекс правила за отразяване на информацията за деца с цел, опазване на тяхното достойнство и чест;
- да се разработи нормативна рамка за контрол на въздействието на рекламата върху децата, за да не уврежда тя психическото им развитие и физическото им здраве.

Свободното време се превръща в огромен резерв за пълноценното личностно развитие на детето. Във връзка с това е необходимо:

1. Да се интегрира грижата за свободното време като част от системата за учене през целия живот.

2. Да се разработи политика за организиран семеен отход и почивка, съобразена със социалните, етническите и културните особености на **гражданите от общината**.

3. Да се стимулира публично-частното партньорство в изграждането на база за организирано провеждане на свободното време на **децата от общината**.

Спортът развива не само специфични способности у децата, но влияе и върху цялостното им личностно развитие, като формира умения за самоконтрол и работа в екип. Спортната дейност и физическата активност са незаменими за трансформирането на детската агресивност. На този етап е необходимо:

1. Да се увеличи броят на децата, практикуващи спорт и социален туризъм, чрез подобряване и разширяване на материалната база за това.

2. Да се подпомогнат спортните организации, развиващи спорт, за деца с увреждания и в неравностойно положение, с оглед подобряване качеството им на живот и социална интеграция.

3. Да се създават условия за ползването на спортни обекти и съоръжения от учениците, включително и от децата с увреждания.

4. Да се извърши оптимизация на системата на обучение по физическо възпитание в училищата, прилагане на нови подходи и разнообразни видове спорт, с оглед повишаване тренировъчно – физиологичния ефект върху здравето на децата.

• **Защита на децата от всякакви форми на злоупотреба, насилие и експлоатация**

* Преодоляване на експлоатацията на деца;

* Защита от всякакви форми на насилие;

* Защита на децата от всякакви форми на експлоатация, включително сексуална и трудова;

* Намаляване на детския труд;

* Предотвратяване на трафика и търговията с деца – жертва на трафик.

Насилието срещу деца се превърна в нарастваща грижа в рамките на Европейския съюз през последните години. То има най-различни форми - от насилие в семейството и училищата, сексуална и трудова експлоатация, до проблеми с транс национални измерения, включващи трафик на деца и детска порнография в интернет.

Политиките в тази област ще се изразяват във:

- продължаване на мерките за повишаване осведомеността на обществото, децата и техните семейства, относно правата на детето;

- подобряване уменията на социални работници, лекарите и учителите за разпознаване белезите на насилие и незабавното сигнализиране за случаи на насилие;

- присъединяване към Международните конвенции в тази област, в съответствие с международните задължения на Република България като се предприемат мерки за: повишаване санкциите за търговците, които не спазват законодателството относно защитата на децата на обществени места; завишаване на наказанията за престъпления срещу деца; изслушването на децата – жертва на насилие да се провежда само от подготвени специалисти и в подходящи помещения;

- повишаване обществената ангажираност с проблемите на безопасността на децата в интернет;

- популяризиране правилата за безопасност на децата в компютърната мрежа за деца, родители и училищни власти и на адресите, на които може да се съобщава за вредно съдържание в интернет;

- да продължи развиването на услуги, насочени към превенция на насилието;

- да се повиши отговорността на училището като територия на учениците в лицето на ръководствата и всички учители за създаване на среда на безопасност и сигурност

за учениците, нагласи за незабавно съобщаване на случаи на насилие и съответно предприемане на мерки за защита на жертвата и подходящо третиране на насилника;

- други.

- **Осигуряване на децата правонарушители на справедливо и законосъобразно отношение при зачитане на тяхното достойнство**

В България действа система за борба срещу противообществените прояви, извършени от деца, която датира от 1958 г. Промените в законодателството създадоха гаранции за защита правата на децата в производството по налагане на възпитателни мерки и подчертаха необходимостта от засилване на мерките за предотвратяване на противоправното поведение на децата, но не създадоха необходимите институционални и функционални връзки със системата за закрила на детето.

Необходимо е:

1. Оптимизиране на механизма и взаимодействие между органите и институциите, осъществяващи дейности и мерки за БППМН, и органите за закрила на деца в риск по реда и ЗЗД.

2. Развиване капацитета на пробационните служби да работят в сътрудничество със системата за закрила на детето и органите по закона за БППМН.

3. Създаване на подход и начин в съдебната система за налагане на наказания за престъпления, извършени от деца.

- **Право на идентичност и защита срещу дискриминация**

* Борба срещу дискриминацията, основана на етнос, раса, религия, пол и др.;

* Осигуряване правото на културна, етническа и религиозна идентичност.

Формите на дискриминация са различни и често пъти неразличими от пръв поглед за голяма част от обществото. Затова те са едни от най-трудно преодолимите. За да се повиши общественото познание, чувствителност и нетърпимост към различните форми на дискриминация, е необходимо да се извърши:

- разработване на разяснителна кампания, чрез която да се покажат различните форми на дискриминация при децата;

- включване на училището в разяснителната кампания, която да е насочена към учениците, родителите и учителите;

- включване на медиите в разяснителната кампания.

- **Участие на децата**

- Осигуряване правото на детето на формиране и изразяване на мнение;

- Създаване на механизъм за участието и влиянието на децата върху разработването на политики.

През периода на изпълнение на тази стратегия ще бъдат предприети следните мерки, за да се осигурят допълнителни гаранции за осъществяване на това право:

1. Да се създадат механизми за зачитане мнението на децата при изработване и прилагане на политиките за тях.

2. Участие на представители на ученическите съвети в срещи, на които се обсъждат ключови въпроси за живота на училището, учебните програми, извънкласните дейности, въпроси за дисциплината, налагането на санкции на отделни ученици, вътрешния ред в училището.

3. Общинската администрация, като доставчик на социални услуги за деца, в сътрудничество с НПО да издават брошури на достъпен за децата език, които да ги информират за техните права, последиците от решенията за тях и последиците от мнението на детето.

4. Да продължи съществуването на младежки парламент.

Раздел III.

Прилагане и отчитане на общинската стратегия

1. Административен капацитет и насърчаване участието на гражданското общество

Интегрирането на всички политики, имащи отношение към въпросите на детето, детството и семейството, позволява по-добро отчитане на всеобхватността на проблемите при планиране на приоритетите, мерките, необходимите ресурси, разпределението на отговорностите и други. Обединяването на средствата от различни политически сфери за постигане на общите цели води и до подобряване на мониторинга и оценката на провежданите политики, което е в основата на планирането и подобряването на мерките в областта на правата на децата и подобряване на качеството им на живот.

Поставяйки акцентите в областта на социалното включване, сред които и стратегическият подход към грижата за децата, Съвместният меморандум по социално включване на Република България мобилизира ресурсите и политическите инструменти на държавните институции, социалните партньори и **неправителствените** организации. От значение е фактът, че участието на НПО гарантира подобряване на контрола при прилагането на различните секторни политики.

За оптимизиране координацията на институциите при прилагането на политики, стратегии и програми свързани с децата, е необходимо:

- постигане на по-голяма съгласуваност между политиките на местно, регионално и национално ниво;
- подобряване на координацията с всички заинтересувани страни и по-специално с гражданското общество и международни организации, с цел обмяна на добри практики;
- държавата и институциите следва да предоставят необходимите ресурси, подкрепа и механизми, за да улеснят участието на децата в развитието и прилагането на стратегията.

2. Финансово осигуряване

Източниците на финансиране на дейностите в изпълнение на Стратегията са държавният и общински бюджет, национални, регионални и оперативни програми.

3. Информационно осигуряване. Национална информационна система и статистическа информация:

С промените в Закона за закрила на детето от 2006 г. нормативно беше уредена Национална информационна система, която съдържа данни за деца в риск и деца с изяви дарби. Във всяка дирекция „Социално подпомагане” се водят регистри както за горепосочените групи деца, така и регистри за деца, необхванати от училище, НПО работещи с деца на територията на общината, деца в специализирани институции, деца, настанени при близки / роднини, деца в приемни семейства и др.

Очертават се предприемане на мерки в следните насоки:

- разработване на набор от сравнителни индикатори за благосъстоянието и правата на децата;
- разширяване и синхронизиране на действащите статистически индикатори с индикаторите на Европейския съюз (вкл. семейно поведение, здравеопазване, образование, насилие и детски труд);
- провеждане на национални изследвания.

4. Развитие на човешките ресурси

От работещите в различните сфери, имащи отношение към детето ще се изискват все повече умения за мултидисциплинарен подход, комуникативни умения, социални умения и др.

Следва да бъдат предприети следните мерки, с цел развитието на човешките ресурси на системата за закрила на детето:

- приемане на държавен стандарт за съотношението „социален работник – брой клиенти” при работата с децата и техните семейства;
- въвеждане на разнообразни мотивационни инструменти и техники за стимулиране на специалистите и повишаване на тяхната професионална реализация чрез приемане на план за кариерно развитие на специалистите, обвързан с обучение за повишаване на квалификацията, трудовите възнаграждения, подобряване условията на труд и осигуряване на технически средства за работа в офис и на терен.

5. Очаквани резултати по отношение на целите

- Развитие на мрежа от услуги за семействата с деца – консултиране, обучение на родители, медиация и др.;
- Намалено равнище на бедност сред домакинствата с деца;
- Намален относителен дял на децата, отглеждани в специализирани институции;
- Броя на децата, настанени в семеен тип среда, да достигне 70% от броя на децата, настанени извън семействата;
- Сnižаване на показателите за детската смъртност;
- Повишен брой на кърмещите майки на деца до 1-годишна възраст;
- Да се постигне 90 % обхват на децата с имунизация от задължителния имунизационен календар;
- Подобрена профилактика на здравето при децата от всички възрастови групи;
- Силно ограничаване на рисковите фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол и др.;
- Ограничаване на риска от разпространение на полово предавани инфекции, СПИН;
- Постигане 100 % обхват в задължителната предучилищна подготовка.;
- Увеличаване броя на интегрираните деца с увреждания в общообразователните училища и детски градини;
- Увеличен достъп до услуги за деца;
- Премахнати най-тежките форми на детския труд;
- В общината да се създаде център или институция, които да предлагат детски културни дейности, детски спорт и организация на свободното време;
- Изградена система за мониторинг върху правата на децата и качеството на услугите;
- Въведени стандарти за ранно детско развитие.

6. Механизъм за мониторинг на изпълнението на стратегията

На национално ниво наблюдението на политиките за детето и изпълнението на Националната стратегия за закрила на детето ще се ръководи от Държавната агенция за закрила на детето.

На местно ниво наблюдението на политиките на детето се изпълнява от Комисия за детето към община Лясковец.

Раздел IV

Общинска програма за Закрила на детето за 2010 година (проект) - Приложение 1

Петър Славчев

Председател на Общински съвет-Лясковец